

מעדותו של חיים גולני על הגירוש ברכבת מגטו וילנה לאסטוניה

ציוו עלינו בצעדה ללכת לתחנת הרכבת. אני מדבר על מרחקים של קילומטרים.

ש. איזו תחנת רכבת?

ת. תחנת הרכבת של וילנה. תחנת הרכבת למטענים, לא לנוסעים. שם הטעינו אותנו על קרונות של מטען, של בהמות. החלונות הקטנים למעלה, על יד הגג היו סגורים בחוטי תיל. את הדלתות סגרו עם בריחים ועם פלומבות, חותמות. כמובן, כל הדברים האלה התנהלו תוך כדי כך שלא אמרו לנו שום דבר - מה ומי. פשוט ציוו עלינו ללכת, ציוו עלינו להיכנס לקרונות ומי שהתקשה או פיגר או ניסה לא להיכנס - כמובן, או שהכו אותו קשות או שפשוט ירו בו. מתוך הניסיון ידענו שהובלה בקרונות מובילה לפונאר (Ponar).

ש. כמה גרמנים היו שם בערך?

ת. היו שם מאות גרמנים. אני חושב - אני לא יכול לנקוב מספר מדויק, אבל בסדרי גודל של מאות. על כל צעד ושעל היה גרמני, אבל היו לפחות פי שניים או פי שלושה ליטאים בנוסף לגרמנים.

ש. נוסף למאות שאתה מדבר עליהם?

ת. נוסף למאות האלה הגרמנים היו גם הרבה יותר ליטאים. אותה מיליציה ליטאית שהיתה לעזר לגרמנים.

ש. ויהודים?

ת. עד כמה שזכור לי היו 15 אלף יהודים שיצאו מהחיסול של הגטו.

ש. את זה אתה יודע מהכתובים, מהספרים?

ת. כן. אני לא ידעתי באותו זמן. אחרי המלחמה התחלתי להתעניין ואז נודע לי שבערך 15 אלף יהודים יצאו.

ש. כל העלייה לקרונות התבצעה באופן חלק, בלי בעיות? כמה זמן זה לקח בעצם?

ת. זה תהליך שלקח שעות. בצהרים התחילו להטעין אותנו ורק עם חשיכה הקרונות התחילו לזוז.

ש. מה קרה אתך?

ת. אני הייתי בקרון אחד יחד עם אבי, עם בן דוד שקראו לו יענקל'ה, יעקב.

ש. יעקב מה?

ת. יענקל'ה ז'וק ועוד עשרות יהודים אחרים, כמובן רק גברים. דחסו אותנו פנימה כמו סרדינים. תוך עשר דקות - רבע שעה כבר לא היה אויר לנשום, למרות שבחוץ היה קר מאד.

ש. יענקלה ז'וק - איך הוא בן דוד שלך? מצד אמא או אבא?

ת. מצד אבא. אביו היה אח של סבתא שלי, צביה, מצד אבי. הטעינו אותנו על הקרונות ועם חשיכה הרכבת התחילה לזוז צפונה. אנחנו הגענו לפונאר, ראינו את השלט של תחנת פונאר. הרכבת עצרה ואז היינו בטוחים שזהו - פותחים עוד מעט את הקרונות, נוצא מהם ויירו בנו, כמו שידענו שעושים לאחרים.

ש. מה ידעתם על פונאר באותו זמן?

ת. ידענו שזה גיא ההריגה של יהודי וילנה. מכיון שמאז שהגרמנים נכנסו לוילנה, הובילו יהודים לשם להריגה וכמעט לא היתה פעולה, לא היה אירוע של הובלת יהודים לפונאר, שלא הצליחו בודדים להימלט מגיא ההריגה הזה, והם סיפרו מה שקורה שם. היו גם כאלה שחזרו פצועים משם. היו כאלה שחזרו אחרי יומיים-שלושה ויותר אחרי שירו בהם.

ש. לא על הפעם הזאת אתה מדבר?

ת. לא.

ש. מה קרה כשהגעתם לפונאר?

ת. כפי שאמרתי, הרכבת עצרה ועמדה. היתה דומיה מוחלטת וכולם היו בטוחים שאלה השעות האחרונות לחיינו. היו כאלה שהתפללו, היו כאלה שצעקו, היו כאלה שדווקא ניסו לעודד את ההמון, ואמרו שזו לא הוכחה שהרכבת עומדת. בקיצור, קשה מאד לתאר את האווירה של השעות האלה. עמדנו שם בערך כשעתיים.

ש. אתם בתוך הרכבת?

ת. כן, בתוך הקרונות הסגורים. כמובן, ללא מים, ללא אוכל, ללא אפשרות לעשות צרכים, הכל בתוך הקרון עצמו. כעבור כשעתיים הרכבת התחילה לזוז לאט לאט לכיוון צפון. חשבנו שאנחנו נגאלנו בקטע הזה. בסופו של דבר, אחרי נסיעה של 10 או 12 ק"מ הרכבת עצרה אחרי שנסעה מאד לאט. הרכבת עצרה וחזרה לפונאר. שוב חשבנו שזהו, זה הסוף. המשחק הזה של הגרמנים התנהל כל הלילה כמעט, עד לפנות בוקר. הרכבת נסעה ועצרה, נסעה ועצרה.

ש. איזה הסבר היה לכם לכל הנסיעות האלה?

ת. שום הסבר לא היה לנו. אנחנו כבר היינו למודי ניסיון, שהגרמנים עובדים עלינו פסיכולוגית לא פחות מאשר פיזית, רוצים לשבור אותנו. מאד יכול להיות שבאותו לילה גם היו הוראות להרוג אותנו, להשמיד אותנו, אבל השיקולים שלהם וההוראות השתנו כל הזמן. הם כל הזמן קיבלו הוראות כאלה ואחרות, לפעמים סותרות. בסופו של דבר, אני לא חושב שמישהו מהניצולים יכול לדעת מה גרם לאותן תזוזות רכבת הלך וחזר באותו לילה. בסופו של דבר הרכבת התחילה לנוע לפנות בוקר צפונה יותר מהר ויותר חזק ויותר רחוק, ואז ידענו שלפחות בשלב הזה אנחנו ניצלנו. אז אחרי נסיעה ממושכת הגענו לריגה, עיר הבירה של לטביה. ראינו את העיר - הכל דרך החרכים שבין הלוחות של הקרון. יש כאלה שראו דרך החלון וחוטי התיל. אני גם טיפסתי על גבו של אבי וראיתי את העיר הזאת, ראיתי את הנהר,

ראיתי את המפרץ של הים וידענו שאנחנו בריגה. שם הרכבת עצרה. זה היה אחרי שלושים וכמה שעות שלא אכלנו ולא שתינו. אז הם הוציאו אותנו מהרכבת לרציף, חילקו לנו שם מנות לחם עם מרק חם... בריגה כפי שאמרת, קיבלנו לראשונה פרוסת לחם ואיזו צלוחית מרק. אגב, את הצלוחית הזאת אני זוכר: היא היתה ממתכת מצופה אמאיל אדום. ציוו עלינו לקחת את הצלוחיות האלו ולשמור אותם להמשך. היינו חייבים עם האוכל הזה לחזור לקרונות. שוב סגרו אותנו בתוך הקרונות והמשכנו לנוע. הגענו לפנות בוקר הבא לאסטוניה.

ש. כמה זמן הייתם בריגה?

ת. היינו שם משהו כמו שלוש שעות. אגב, אני צריך להגיד שבריגה תוך כדי מתן המרק והלחם הגרמנים כבר הוציאו את החלשים ואת החולים. כל מי שעבר לקבל אוכל ונראה בעיניהם לא מספיק כשיר לעבודה גופנית קשה - הוציאו אותנו החוצה ולא החזירו אותנו בחזרה לקרונות. כמובן שגם אותם לא ראינו יותר.

ש. מי עשה את המיון הזה?

ת. הגרמנים, ס"ס. שם כבר היו להם עוזרים חדשים, הלטבים. גם מדים אחרים. אנחנו חזרנו לקרונות והובילו אותנו לאסטוניה.

מקור: ארכיון יד ושם 0.3/8856